

Deviaty diel

ODPOROVANIE PRÁVNYM ÚKONOM DLŽNÍKA

Prvý oddiel

Všeobecné ustanovenia

§ 1

Základné ustanovenia

(1) Veriteľ sa môže domáhať, aby súd určil, že dlžníkov právny úkon podľa § 2 až § 4, ktorý ukracuje uspokojenie veriteľovej pohľadávky, je voči veriteľovi právne neúčinný (odporovanie).

(2) Rovnako ako právnomu úkonu dlžníka možno odporovať príklepu podľa § 5, opomenutiu dlžníka alebo inému prejavu jeho vôle.

D.S.: Odsek 1 vychádza z pôvodného znenia § 42a ods. 1 OZ, pričom rovnako ako predchádzajúca úprava vyžaduje ukracujúci charakter odporovateľného právneho úkonu. Podmienkou však nie je vymáhateľnosť (ani vykonateľnosť) pohľadávky veriteľa, keďže túto otázku rieši zákon iným spôsobom. Dlžníka je nevyhnutné vnímať extenzívne, ako každú osobu, ktorá je povinná veriteľovi plniť, teda má voči nemu dlh. Takouto osobou je preto aj ručiteľ alebo napríklad záložca, ktorého dlh spočíva v tom, že je povinný strpieť výkon záložného práva. Tento názor prezentovala právna doktrína a judikatúra už k predchádzajúcej úprave.

Odsek 2 významným spôsobom rozširuje pôsobnosť inštitútu odporovateľnosti. Popri príklepe, na ktorý sa vzťahuje osobitné ustanovenie, výslovne pripúšťa odporovanie aj opomenutiu dlžníka. Z toho vychádzal už pôvodný § 8 Odporového poriadku z roku 1931 (čl. III zákona č. 64/1931 Sb.) a v súčasnosti vychádza napr. § 1 ods. 2 nemeckého Anfechtungsgesetz (ďalej len „AnfG“) alebo § 592 českého OZ. V spojitosti s iným prejavom vôle dlžníka umožňuje toto ustanovenie odporovať aj procesným úkonom, napríklad ak dlžník špekulatívne nepodá odpor proti platobnému rozkazu alebo ak v súdnom spore účelovo uzná uplatnený nárok.

§ 2

Odporovanie v prípade úmyselného ukrátenia veriteľa

(1) Odporovať možno právnomu úkonu, ktorý dlžník uskutočnil v posledných piatich rokoch s úmyslom ukrátiť svojho veriteľa, ak druhá strana o tomto úmysle v čase odporovateľného právneho úkonu vedela alebo musela vedieť.

(2) Vedomosť druhej strany o úmysle dlžníka podľa odseku 1 sa predpokladá, ak druhá strana v čase odporovateľného právneho úkonu vedela alebo musela vedieť, že dlžník je v úpadku podľa osobitného predpisu¹ alebo že jeho úpadok hrozí, a že týmto právnym úkonom bude veriteľ dlžníka ukrátený.

D.S.: Preberá sa pôvodné znenie § 42a ods. 2 OZ s tým, že lehota sa v záujme ochrany ukráteného veriteľa predlžuje na päť rokov. Dôvodom je predovšetkým skutočnosť, že odporovanie právnomu úkonu podľa tohto ustanovenia je pre veriteľa do značnej miery

¹ § 3 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov

komplikované, keďže ho v spore zaťažuje dôkazné bremeno pokiaľ ide o preukázanie ukracujúceho úmyslu dlžníka a toho, že druhá strana odporovateľného právneho úkonu o tomto úmysle vedela alebo musela vedieť. Úspešné uplatnenie odporovacieho práva uľahčuje zákonodarca veriteľovi konštrukciou domnienky podľa odseku 2, ktorá vychádza z § 3 ods. 1 nemeckého AnfG. Dlžník je v úpadku ak je platobne neschopný alebo predĺžený podľa podmienok vymedzených v ZKR. Či druhá strana v čase odporovateľného právneho úkonu o určitej skutočnosti musela vedieť sa posudzuje podľa úvodných ustanovení zákona o náležitej starostlivosti.

§ 3

Odporovanie právnomu úkonu so spriaznenou osobou

(1)Odporovať možno odplatnej zmluve alebo inému právnomu úkonu, ktorý uskutočnil dlžník so spriaznenou osobou podľa osobitného predpisu² (ďalej len „spriaznená osoba“) alebo v prospech takejto osoby v posledných troch rokoch s úmyslom ukrátiť svojho veriteľa, ak spriaznená osoba v čase uskutočnenia právneho úkonu o tomto úmysle vedela alebo musela vedieť.

(2)Úmysel dlžníka ukrátiť svojho veriteľa a vedomosť spriaznenej osoby o tomto úmysle v čase uskutočnenia právneho úkonu sa predpokladajú; to neplatí, ak spriaznená osoba preukáže, že napriek náležitej starostlivosti, ktorú riadne a včas vynaložila, nemohla dlžníkov úmysel ukrátiť veriteľa poznať.

D.S.: Zavádza sa individuálne pravidlo pre odporovanie právnym úkonom so spriaznenou osobou dlžníka, resp. v prospech takejto osoby. Z odseku 1 vyplýva, že môže ísť o akýkoľvek právny úkon so spriaznenou osobou; avšak aj o jednostranný alebo dvojstranný právny úkon (iba) v jej prospech (napr. pristúpenie k dlhu spriaznenej osoby na základe dohody s jej veriteľom). Zákon medzi týmito právnymi úkonmi osobitne zdôrazňuje odplatnú zmluvu so spriaznenou osobou alebo v jej prospech, jednak z dôvodu pomerne frekventovaného výskytu, ale predovšetkým so zámerom zdôrazniť, že odplacnosť právneho úkonu nie je bez ďalšieho prekážkou úspešného odporovania.

Ustanovenie vychádza z pôvodného § 42a ods. 2 až 4 OZ, pričom predchádzajúce pomerne komplikované personálne kritérium je nahradené efektívnejším pravidlom o spriaznenosti osôb s dlžníkom v zmysle ZKR. Zákon konštruje v prospech ukráteného veriteľa vyvrátiteľnú domnienku o ukracujúcom úmysle dlžníka a o vedomosti spriaznenej osoby o tomto úmysle. Zákonné podmienky vyvrátenia tejto prezumpcie majú základ v právnej teórii a judikatúre k predchádzajúcej právnej úprave. Náležitá starostlivosť sa posudzuje podľa osobitného ustanovenia prvej hlavy prvej časti kódexu.

Ak je zmluvou uzavretou so spriaznenou osobou alebo v jej prospech zmluva o zriadení vecného bremena alebo zmluva o zriadení záložného práva na zabezpečenie záväzku takejto osoby, postupuje sa pri úspešnom odporovaní podľa osobitného ustanovenia o následkoch odporovania v prípade vecného bremena a záložného práva

§ 4

Odporovanie právnomu úkonu bez primeraného protiplnenia

(1)Odporovať možno právnomu úkonu bez primeraného protiplnenia, ktorý dlžník uskutočnil v posledných troch rokoch, ak nejde o právny úkon podľa odseku 3.

(2)Za právny úkon bez primeraného protiplnenia sa na účely odporovania považuje

² § 9 ods. 1 až 4 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov

- a) bezodplatný právny úkon, ktorým dlžník previedol svoj majetok alebo jeho časť,
- b) odplatný právny úkon, na základe ktorého dlžník poskytol alebo sa zaviazal poskytnúť plnenie, ktorého obvyklá cena je podstatne vyššia než obvyklá cena plnenia, ktoré na jeho základe získal alebo má získať,
- c) právny úkon, ktorým dlžník úplne alebo sčasti odpustil dlh svojmu dlžníkovi alebo odmietol dedičstvo, ktoré nebolo predĺžené.

(3) Veriteľ nemôže odporovať právnomu úkonu bez primeraného protiplnenia, ak ide o obvyklý príležitostný dar nízkej hodnoty alebo o primerané plnenie dlžníka na verejnoprospešný účel, alebo ak dlžník plní svoju povinnosť vyplývajúcu zo zákona.

D.S.: Právnomu úkonu bez primeraného protiplnenia môže veriteľ úspešne odporovať bez ohľadu na ukracujúci úmysel dlžníka a prípadnú vedomosť druhej strany o takomto úmysle. Musí však byť splnená podmienka podľa všeobecného pravidla, teda že týmto úkonom došlo k ukráteniu uspokojenia veriteľovej pohľadávky. Základným predpokladom je subsumovateľnosť právneho úkonu dlžníka pod niektoré z kritérií podľa odseku 2, ktoré vychádzajú z § 58 ods. 1 ZKR. Nie je rozhodujúce, či dlžník uzavrel odporovateľný právny úkon so spriaznenou alebo akoukoľvek inou osobou, resp. či ho uskutočnil v prospech takejto osoby. Výnimky z generálnej odporovateľnosti právnych úkonov bez primeraného protiplnenia (odsek 3) vychádzajú z ich prirodzenej povahy a z princípov, ktoré boli vyjadrené už v § 4 ods. 1 Odporového poriadku z roku 1931 (čl. III zákona č. 64/1931 Sb.) a v § 49 ods. 1 Občianskeho zákonníka z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Zb.).

§ 5

Odporovanie v prípade dražby dlžníkovho majetku

(1) Odporovať možno príklepu, ktorý bol v exekúcii vedenej proti dlžníkovi schválený podľa osobitného predpisu³ v posledných troch rokoch, ako aj príklepu udelenému v dobrovoľnej dražbe podľa osobitného predpisu⁴ v posledných troch rokoch, ak bol predmet dobrovoľnej dražby vo vlastníctve dlžníka, pokiaľ bola alebo má byť hodnota najvyššieho podania alebo cena dosiahnutá vydražením zaplatená z dlžníkovho majetku.

(2) Ak je vydražiteľom podľa odseku 1 osoba spriaznená s dlžníkom, predpokladá sa, že hodnota najvyššieho podania alebo cena dosiahnutá vydražením bola alebo má byť zaplatená z dlžníkovho majetku.

D.S.: Vydraženie majetku dlžníka „pre seba“ prostredníctvom spriaznených osôb na škodu veriteľa je pomerne častým negatívnym javom súkromného práva. Ako dostatočne efektívny nástroj sa v danej súvislosti neosvedčil ani zákonný zákaz v zmysle § 144 ods. 3 EP a § 5 ods. 9 ZoDD. Odporovanie takémuto úkonu bolo možné aj za predchádzajúcej úpravy, avšak iba na základe všeobecných pravidiel. Nové osobitné ustanovenie umožňuje veriteľovi efektívnejší postih a zrozumiteľne definuje podmienky odporovania príklepu, pričom jeho formulácia vychádza z pôvodného znenia § 49 ods. 2 Občianskeho zákonníka z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Zb.). Aj v tomto prípade však musí byť splnená podmienka podľa generálnej klauzuly, teda že príklepom došlo k ukráteniu uspokojenia veriteľovej pohľadávky.

Vydraženie predmetu dražby spriaznenou osobou zakladá vyvrátiteľnú domnienku, že hodnota najvyššieho podania alebo cena dosiahnutá vydražením bola alebo má byť zaplatená

³ § 148 Exekučného poriadku

⁴ Zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov

z prostriedkov dlžníka (že bolo dražené „pre dlžníka“). V prípadnom spore je teda žalovaný povinný preukázať opak a domnienku vyvrátiť. Na to mu spravidla nebude postačovať popretie zákonnej prezumpcie (tvrdenie bez ďalšieho), ani to, že plnenie za predmet dražby bolo napr. poukázané z jeho bankového účtu.

Druhý oddiel

Uplatnenie odporovacieho práva

§ 6

Odporovacia žaloba

(1)Právo odporovať právnomu úkonu dlžníka sa uplatňuje žalobou proti tomu, kto s dlžníkom odporovateľný právny úkon dohodol, v prospech koho dlžník odporovateľný právny úkon jednostranne uskutočnil alebo kto z odporovateľného právneho úkonu dlžníka priamo nadobudol prospech.

(2)Uplatneniu odporovacieho práva nebráni, ak z odporovateľného právneho úkonu alebo v jeho dôsledku voči dlžníkovi vzniklo právo, ktoré možno uplatniť na súde, alebo ktoré už bolo uspokojené.

D.S.: Nová právna úprava vychádza z pôvodného znenia § 42b ods. 1 až 3 OZ a z § 62 ods. 1 ZKR. V odseku 2 sa preberá pravidlo podľa druhej vety pôvodného § 42a ods. 1 OZ.

§ 7

Uplatnenie odporovacieho práva proti ďalším osobám

(1)Právo odporovať právnomu úkonu dlžníka možno uplatniť aj proti osobe, na ktorú bol predmet odporovateľného právneho úkonu ďalej prevedený, ak

- a) táto osoba v čase prevodu vedela alebo musela vedieť o okolnostiach zakladajúcich právo odporovať právnomu úkonu dlžníka proti prevodcovi, alebo
- b) išlo o prevod bez primeraného protiplnenia (§ 4), alebo
- c) je osobou spriaznenou s dlžníkom alebo prevodcom, ibaže preukáže, že v čase prevodu ani napriek náležitej starostlivosti, ktorú riadne a včas vynaložila, nemohla poznať okolnosti odôvodňujúce právo odporovať právnomu úkonu dlžníka proti prevodcovi.

(2)Odsek 1 sa primerane použije aj na odporovanie proti osobe, pre ktorú bolo na základe práva z odporovateľného právneho úkonu zriadené ďalšie právo.

(3)Ak možno právnomu úkonu dlžníka odporovať proti porúčiteľovi alebo právnomu predchodcovi zrušenému bez likvidácie, možno odporovať aj proti jeho dedičovi alebo právnomu nástupcovi.

(4)Právo veriteľa odporovať právnomu úkonu dlžníka podľa odseku 1 alebo 2 sa musí žalobou uplatniť proti všetkým osobám, ktoré predmet odporovateľného právneho úkonu nadobudli po dlžníkovi. To neplatí voči osobe, ktorá zanikla bez právneho nástupcu alebo ktorá zomrela, ak dedičstvo nepripadlo žiadnemu dedičovi.

D.S.: Vo vzťahu k ďalším nadobúdateľom predmetu odporovateľného právneho úkonu sa precizujú zákonné podmienky v záujme ochrany práv ukráteného veriteľa. Odklon od pôvodnej formulácie § 42b ods. 3 OZ smerom k zneniu § 62 ods. 2 a 3 ZKR (ale napr. aj § 15 ods. 1 a 2 nemeckého AnfG) je odôvodnený reálnymi požiadavkami na zefektívnenie a sprehľadnenie

právneho postihu ďalších špekulatívnych prevodov. Zákon výslovne vymedzuje, že aj v prípade uplatnenia odporovacieho práva proti ďalším nadobúdateľom ide vždy o odporovanie pôvodnému ukracujúcemu úkonu dlžníka. Nerozširuje sa teda okruh odporovateľných právnych úkonov, iba okruh osôb, proti ktorým veriteľ uplatňuje svoje právo odporovať právnomu úkonu dlžníka.

Na toto pravidlo nadväzuje odsek 4 o uplatnení odporovacieho práva proti všetkým singulárnym právnym nástupcom v rade právnych úkonov (obdobne § 62 ods. 4 ZKR) a osobitné ustanovenia o následkoch neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu. Ak teda bol predmet odporovateľného úkonu postupne prevedený z dlžníka na ďalších troch nadobúdateľov, pričom tretí v poradí je aktuálne jeho vlastníkom, musí žaloba smerovať voči všetkým z nich, okrem samotného dlžníka. Nadalej však pôjde o žalobu o neúčinnosť (iba) právneho úkonu dlžníka, pretože iba týmto úkonom dlžník bezprostredne znemožnil resp. ukrátil uspokojenie veriteľovej pohľadávky. Úspešnosti žaloby však nebráni, ak niektorá z týchto osôb objektívne nemôže byť žalovaná z dôvodu, že zanikla bez právneho nástupcu alebo zomrela, ak dedičstvo nepripadlo žiadnemu dedičovi.

§ 8

Osobitné podmienky odporovania

(1) Veriteľova pohľadávka, ktorej uspokojenie bolo ukrátené, musí byť splatná najneskôr v čase odporovania právnomu úkonu dlžníka.

(2) Pre ukrátenie uspokojenia veriteľovej pohľadávky je rozhodujúci stav v čase odporovania právnomu úkonu dlžníka.

(3) Uspokojenie veriteľovej pohľadávky sa nepovažuje za ukrátené, ak je nárok, ktorý z nej vyplýva, v čase odporovania právnomu úkonu dlžníka premlčaný.

Odsek 1 vychádza z judikatúry k predchádzajúcej právnej úprave, ktorá sa týkala interpretácie pojmu „vymáhateľná pohľadávka“ (R 44/2001, R 2/2022). Závery súdnej praxe, podľa ktorých postačuje na úspešné odporovanie z hľadiska kvality ukrátenej pohľadávky to, aby bola žalovateľná resp. súdne uplatniteľná (splatná), sú správne a aktuálne aj podľa novej právnej úpravy.

Keďže veriteľ môže efektívne vykonať svoje odporovacie právo iba žalobou v konaní pred súdom, je potrebné slovné spojenie „v čase odporovania právnomu úkonu dlžníka“ vykladať v zmysle „v čase súdneho konania o odporovacej žalobe“. Navyše je potrebné zohľadniť, že pre rozsudok súdu je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia (§ 217 ods. 1 CSP). Splatnosť veriteľovej pohľadávky teda nie je podmienkou odporovacej žaloby; je však podmienkou vyhovujúceho odporovacieho rozsudku. Z toho vyplýva, že ukrátená veriteľova pohľadávka a) sa môže stať splatnou aj po začatí konania (avšak najneskôr v čase vyhlásenia rozsudku) a b) nemusí byť splatnou v čase uskutočnenia odporovateľného právneho úkonu. Nezriedka totiž koná dlžník dubiozne v predstihu a exekučne postihnuteľný majetok prevedie alebo zaťaží pred splatnosťou veriteľovej pohľadávky. Podmieňovanie úspešného odporovania splatnosťou ukrátenej pohľadávky v čase ukracujúceho úkonu by samoúčelne obmedzovalo efektívnosť tohto inštitútu, ktorého hlavným účelom je ochrana právnej sféry veriteľa.

V súlade s odsekom 2 je rovnaký rozhodujúci moment relevantný aj pre ďalšiu základnú podmienku odporovania. Súd musí v konaní o odporovacej žalobe vyhodnotiť, či bolo sporným právnym úkonom ukrátené uspokojenie veriteľovej pohľadávky. Moment, ku ktorému túto skutočnosť posudzuje, bol podľa predchádzajúcej právnej úpravy sporný. V judikatúre sa dokonca vyskytli názory, že týmto momentom je výlučne uskutočnenie odporovateľného právneho úkonu, čo v spojitosti s nesprávnym výkladom pojmu „vymáhateľná pohľadávka“ (PL. ÚS 39/2015) viedlo k výraznému obmedzeniu funkčnosti celého inštitútu a k neželanej

redukciu jeho uplatnenia v praxi. Z hľadiska právnej istoty a efektívnej vymožitelnosti práva je takýto stav neakceptovateľný (nepostihnuteľné špekulatívne prevody majetku navyše verejnosť považuje za jeden z typických prejavov zlyhávania justičného systému).

Nová právna úprava výslovne zdôrazňuje, že ukrátenie veriteľa sa posudzuje až podľa stavu v čase odporovania, teda v čase meritórneho rozhodovania súdu (pozri vyššie). Pre súd bude relevantné, či by sa veriteľ (žalobca) mohol v čase rozhodovania súdu efektívne uspokojiť z majetku, ktorý patrí žalovanému, ak by bol vlastníkom tohto majetku naďalej dlžník, a teda ak by odporovaný úkon nemal voči veriteľovi právne účinky (podstata odporovania). To rovnako platí aj pre iné než vlastnícke právo žalovaného vo vzťahu k predmetu odporovateľného právneho úkonu (typicky záložné právo alebo právo zodpovedajúce vecnému bremenu).

Odsek 2 sa však týka výlučne ukrátenia uspokojenia veriteľovej pohľadávky a nemožno ho rozširovať na ďalšie podmienky odporovania. Preto sa napríklad spätne ku dňu uskutočnenia odporovateľného právneho úkonu posudzuje ukracujúci úmysel dlžníka, spriaznenosť nadobúdateľa, jeho vedomosť o ukracujúcom úmysle dlžníka a pod.

Odsek 3 zavádza efektívne pravidlo, ktoré bráni vyhovneniu odporovacej žalobe, ak je samotný veriteľov nárok na plnenie premlčaný. Povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť o tejto skutočnosti zatažuje žalovaného; aj keď predbežný záver o premlčaní spravidla vyplynie už z tvrdení a dôkazov, ktoré musí predložiť žalobca. Premlčanie nároku veriteľa voči dlžníkovi je nezlučiteľné s úspešným odporovaním aj v prípade, ak dlžník v osobitnom konaní o tomto nároku námietku premlčania nevznesie.

§ 9

Poznámka o vedení odporovacieho konania

(1) Ak je predmetom odporovateľného právneho úkonu nehnuteľnosť, môže sa veriteľ po podaní odporovacej žaloby domáhať zápisu poznámky o vedení odporovacieho konania do katastra nehnuteľností podľa osobitného predpisu.⁵

(2) Zápis poznámky má účinky podľa osobitného predpisu.⁶ Veriteľ sa môže voči tomu, pre koho je rozsudok na základe odporovacej žaloby záväzný, domáhať uspokojenia svojej pohľadávky rovnako ako voči tomu, proti komu úspešne uplatnil právo odporovať právnomu úkonu dlžníka.

D.S.: V záujme zefektívnenia inštitútu odporovania právnym úkonom sa zavádza možnosť vyznačenia katastrálnej poznámky o vedení odporovacieho konania. Právne účinky zapísanej katastrálnej poznámky spočívajú v tzv. subjektívnej záväznosti rozsudku podľa § 228 ods. 2 CSP pre ďalšieho nadobúdateľa vlastníckeho alebo iného vecného práva k predmetu odporovateľného právneho úkonu. To umožňuje veriteľovi uplatniť následky neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu aj voči (takémuto) nadobúdateľovi, ktorý nebol priamo žalovaný v odporovacom konaní.

§ 10

Preklúzia

(1) Právo odporovať právnomu úkonu dlžníka zanikne, ak ho veriteľ neuplatní na súde v lehotách podľa § 2 až § 5.

(2) Odporovateľný právny úkon dlžníka sa považuje za uskutočnený v deň, keď nastali jeho právne účinky. Ak zákon pri odporovateľnom právnom úkone vyžaduje zápis do katastra

⁵ § 39 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov

⁶ § 228 ods. 2 Civilného sporového poriadku

nehnutelností alebo do iného verejného registra, považuje sa tento úkon za uskutočnený v deň zápisu do príslušného registra.

D.S.: Lehota na uplatnenie odporovacieho práva je prekluzívna a hmotnoprávna. Na jej zachovanie zákon vyžaduje, aby bolo právo najneskôr v posledný deň lehoty uplatnené na súde, teda žaloba doručená súdu (začaté konanie). Začiatok plynutia lehoty je viazaný na deň, keď nastali právne účinky odporovateľného právneho úkonu, resp. na deň zápisu príslušného práva do verejného registra. Lehota na uplatnenie odporovacieho práva je trojročná, s výnimkou päťročnej lehoty pri odporovaní v prípade úmyselného ukrátenia veriteľa v prospech nespriaznenej osoby.

Tretí oddiel

Následky neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu

§ 11

Uspokojenie veriteľa

(1)Právny úkon, ktorému veriteľ úspešne odporoval, je voči nemu právne neúčinný a veriteľ sa môže domáhať uspokojenia svojej pohľadávky z toho, čo odporovateľným právnym úkonom ušlo z dlžníkovho majetku. Ak to nie je možné, má veriteľ právo na náhradu voči tomu, kto mal z tohto právneho úkonu prospech; ustanovenie § 7 ods. 1 sa použije primerane.

(2)V exekúcii vedenej proti dlžníkovi alebo v exekúcii podľa § 14 sa veriteľ môže domáhať uspokojenia svojej pohľadávky speňažením alebo iným postihom toho, čo odporovateľným právnym úkonom ušlo z dlžníkovho majetku.

(3)Odsek 2 platí aj vtedy, ak má byť v exekúcii vedenej proti dlžníkovi speňažený alebo inak postihnutý majetok alebo jeho časť, ktorého vlastníkom je osoba, proti ktorej veriteľ úspešne uplatnil právo odporovať právnemu úkonu dlžníka, alebo osoba, na ktorú sa vzťahujú účinky rozsudku podľa § 9 ods. 2. Tieto osoby sú povinné strpieť právne následky odporovania.

(4)Ak v dôsledku opomenutia alebo iného prejavu vôle, ktorému veriteľ úspešne odporoval, vznikol proti dlžníkovi exekučný titul, stáva sa voči veriteľovi právoplatnosťou odporovacieho rozsudku tento exekučný titul neúčinným. Ak bola na základe takéhoto exekučného titulu začatá exekúcia proti dlžníkovi, nemá voči veriteľovi táto exekúcia účinky.

D.S.: V odseku 1 sa preberá pôvodné znenie § 42b ods. 4, pokiaľ ide o všeobecné pravidlo o následkoch neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu. Neúčinnosť umožňuje veriteľovi predovšetkým exekučne postihnúť predmet odporovateľného právneho úkonu tak, ako keby bol naďalej vo vlastníctve dlžníka, resp. ako keby odporovateľný právny úkon nenastal. Náhrady sa môže veriteľ domáhať v prípade, ak uspokojenie z predmetu odporovateľného právneho úkonu nie je možné (napr. ak bol znehodnotený alebo zničený), alebo ak predmetom odporovateľného právneho úkonu nebol prevod majetku (napr. odpustenie dlhu). Nárok na náhradu je peňažným nárokom a súdne sa uplatňuje štandardnou žalobou na plnenie. Ak sú splnené všetky zákonné podmienky, môže byť tento nárok uplatnený aj spoločne so samotnou odporovacou žalobou. Nie je však vylúčené, že si nárok na náhradu následne uplatní veriteľ samostatnou žalobou. Výška náhrady zodpovedá všeobecnej hodnote toho, čo pôvodne odporovateľným právnym úkonom ušlo z dlžníkovho majetku, resp. výške nadobudnutého prospechu, ak nešlo o prevod majetku. Nemožnosť postihu predmetu odporovateľného právneho úkonu je potrebné odlišovať od nemožnosti uplatniť odporovacie právo z dôvodu

nadobudnutia silnejšieho subjektívneho práva treťou osobou, ktorá zakladá nárok na náhradu škody podľa osobitného ustanovenia.

V odsekoch 2 a 3 sú precizované reálne právne následky úspešného odporovacieho konania. Právoplatný rozsudok o neúčinnosti ukracujúceho právneho úkonu neoprávňuje veriteľa viesť exekúciu proti žalovanému (s osobitnou výnimkou podľa ustanovenia o náhradnej exekúcii). Exekúčne postihovaný je primárne dlžník, a to na základe osobitného exekučného titulu na plnenie, ktorého hmotnoprávnym základom je ukrátená pohľadávka veriteľa. V exekúcii proti dlžníkovi je na základe právoplatného odporovacieho rozsudku prípustné speňaženie alebo iný postih predmetu odporovateľného právneho úkonu, ktorý je vo vlastníctve tretej osoby, ak je touto treťou osobou žalovaný z odporovacieho konania alebo osoba, pre ktorú je v dôsledku katastrálnej poznámky odporovací rozsudok subjektívne záväzný. Nadalej však ide o úkony v exekúcii vedenej proti dlžníkovi, ktoré musí táto tretia osoba *ex lege* strpieť.

Z uvedeného implicitne vyplýva, že bez exekučného titulu proti dlžníkovi nemôže veriteľ reálne uplatniť účinky prípadného odporovacieho rozsudku. Samotný odporovací rozsudok môže byť právoplatný skôr než vznikne exekučný titul voči dlžníkovi, avšak na zavŕšenie právnej ochrany veriteľa musia byť nevyhnutne splnené obidve uvedené podmienky, t.j. exekučný titul voči dlžníkovi a právoplatný odporovací rozsudok. Exekučným titulom musí byť zároveň priznaný nárok vyplývajúci práve z tej pohľadávky, pre ukrátenie uspokojenia ktorej vyhovel súd odporovacej žalobe.

Odsek 4 sa vzťahuje na špecifické situácie, keď dlžník špekulatívne dosiahne na úkor uspokojenia veriteľovej pohľadávky exekučný titul proti svojej osobe. Ide napríklad o dôsledky účelového nepodania odporu proti platobnému rozkazu, procesného uznania nároku v súdnom spore, ale aj špekulatívneho vyporiadania SIM (BSM) rozsudkom v rámci súdneho konania, v ktorom dlžník účelovo súhlasil alebo nezabránil disparitnému vyporiadaniu v jeho neprospech (obdobne vo vzťahu k súdom schválenému zmiernu o vyporiadaní BSM už judikatúra k predchádzajúcej úprave R 62/2023). Ak dlžník následne na základe exekučného titulu plní, má veriteľ nárok na náhradu podľa odseku 1 vo výške tohto plnenia, a to voči osobe, ktorá plnenie inkasovala (žalovaný v odporovacom konaní). Ak to okolnosti prípadu umožňujú (napr. pri rozsudku o vyporiadaní SIM), môže veriteľ postupovať podľa ods. 2 a 3.

Ak však dlžník na základe takto vzniknutého exekučného titulu neplnil a nie je prípustný ani postup podľa ods. 2 a 3, môže byť uspokojenie veriteľovej pohľadávky ukrátené v dôsledku znevýhodneného postavenia v exekúcii, najmä ak jej predchádza exekúcia na základe „konkurenčného“ exekučného titulu. Z daného dôvodu sa zavádza pravidlo, podľa ktorého je voči veriteľovi takýto exekučný titul neúčinný a neúčinná je voči nemu aj samotná exekúcia na jeho základe. To ho oprávňuje viesť proti dlžníkovi exekúciu na základe vlastného exekučného titulu a bez ohľadu na „konkurenčnú“ exekúciu a obmedzenia z nej vyplývajúce (prednostné práva, poradie uspokojenia a pod.).

§ 12

Následky odporovania v prípade vecného bremena a záložného práva

(1) Ak veriteľ úspešne odporoval právnomu úkonu dlžníka, ktorým bolo zriadené vecné bremeno alebo záložné právo, alebo ak podľa § 7 ods. 2 úspešne uplatnil právo odporovať právnomu úkonu dlžníka proti osobe, pre ktorú bolo zriadené vecné bremeno alebo záložné právo, zanikne v exekúcii vedenej proti dlžníkovi alebo v exekúcii podľa § 14 vecné bremeno alebo záložné právo speňažením alebo iným postihom tej časti majetku, na ktorú sa vecné bremeno alebo záložné právo vzťahovalo.

(2) Ak je exekúcia podľa odseku 1 vedená na záloh, ustanovenie § 151h ods. 6 (verzia OZ'64) sa nepoužije a exekúciu možno viesť bez obmedzenia vyplývajúceho z osobitného predpisu.⁷

D.S.: Ustanovenie nadväzuje na všeobecné pravidlo o uspokojení veriteľa. Pri odporovaní právneho úkonu dlžníka, ktorým bolo zriadené vecné bremeno alebo záložné právo, konštruuje zákon zánik tohto práva speňažením alebo iným exekučným postihom tej časti majetku, na ktorú sa sporné vecné právo vzťahovalo. Súhlas záložného veriteľa sa v tomto prípade na vedenie exekúcie na záloh nevyžaduje.

Zákon nevylučuje ani odporovanie takémuto právnomu úkonu spolu s odporovaním ďalšiemu úkonu dlžníka. Ak bolo napríklad zriadenie vecného bremena alebo záložného práva uskutočnené spolu s prevodom vlastníctva nehnuteľnosti, môže veriteľ jednou žalobou odporovať prevodu aj ťarche; teda cudzovaciemu právnomu úkonu, aj právnomu úkonu ktorým bolo zriadené vecné bremeno alebo záložné právo. To v konečnom dôsledku umožní efektívne vedenie následnej exekúcie, s reálnym uspokojením veriteľovej pohľadávky.

§ 13

Náhradné uspokojenie veriteľa

(1) Ten, kto je v exekúcii podľa § 11 ods. 3 alebo § 14 povinný strpieť speňaženie svojho majetku alebo jeho časti, alebo iný postih, môže sa tejto povinnosti zbaviť uspokojením veriteľovej pohľadávky do výšky priznanej exekučným titulom.

(2) Ak je veriteľova pohľadávka podľa odseku 1 väčšia ako všeobecná hodnota toho, čo odporovateľným právnym úkonom ušlo z majetku dlžníka a z čoho sa môže veriteľ domáhať uspokojenia, môže sa povinná osoba zbaviť svojej povinnosti peňažným plnením veriteľovi vo výške všeobecnej hodnoty toho, čo odporovateľným právnym úkonom ušlo z majetku dlžníka; na prípadné protiplnenie sa neprihliada.

(3) Na určenie všeobecnej hodnoty podľa odseku 2 je rozhodujúci stav v čase peňažného plnenia povinnej osoby veriteľovi; plnenie podľa odseku 1 a 2 je veriteľ povinný prijať.

D.S.: Zavádza sa racionálne pravidlo, ktoré umožňuje tretej osobe vyhnúť sa exekučnému postihu tým, že uspokojí veriteľovu pohľadávku (ods. 1), avšak najviac do výšky všeobecnej hodnoty predmetu odporovateľného právneho úkonu (ods. 2). Z povahy veci rezultuje, že pôjde vždy o pohľadávku veriteľa, ktorej uspokojenie bolo ukrátené odporovateľným právnym úkonom, a ktorá bola základom pre vyhovieť odporovacej žalobe (čo vyplýva z odôvodnenia odporovacieho rozsudku). Obdobné ustanovenie obsahoval už § 18 Odporového poriadku z roku 1931 (čl. III zákona č. 64/1931 Sb.). Osoba, ktorá na základe tohto ustanovenia uspokojí veriteľovu pohľadávku alebo jej časť, má nárok na vrátenie vzájomného plnenia od svojho singulárneho právneho predchodcu podľa osobitného ustanovenia.

§ 14

Náhradná exekúcia

(1) Ak dlžník zomrel, zanikol bez právneho nástupcu, alebo ak nemožno proti dlžníkovi viesť exekúciu z iného dôvodu, môže sa veriteľ, ktorý úspešne odporoval právnomu úkonu dlžníka, domáhať uspokojenia svojej pohľadávky v exekúcii vedenej proti osobe, proti ktorej právnomu úkonu dlžníka úspešne odporoval alebo na ktorú sa vzťahujú účinky rozsudku podľa § 9 ods. 2.

⁷ § 61q ods. 2 Exekučného poriadku

(2)V exekúcii podľa odseku 1 možno speňažiť alebo inak postihnúť iba to, čo odporovateľným právnym úkonom ušlo z dlžníkovho majetku. Ak to nie je možné, je exekúcia neprípustná.

D.S.: Smrť dlžníka, jeho zánik bez právneho nástupcu, alebo iný dôvod znemožňujúci vedenie exekúcie proti dlžníkovi v zásade nebráni veriteľovi v uplatnení právnych následkov judikovanej neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu. Za daných okolností možno viesť exekúciu priamo proti žalovanému alebo osobe, pre ktorú je v dôsledku katastrálnej poznámky odporovací rozsudok subjektívne záväzný. Ide o výnimku z pravidla, že účinky odporovacieho rozsudku sa aplikujú výlučne v exekučnom konaní proti dlžníkovi (aj keď sa postihuje majetok tretej osoby).

Keďže odsek 2 v takomto prípade umožňuje exekučný postih iba vo vzťahu k predmetu odporovateľného právneho úkonu, je exekúcia prípustná iba proti tej osobe odlišnej od dlžníka, v ktorej exekúčne postihnutel'nom majetku sa daný predmet odporovateľného právneho úkonu nachádza. Formálnym exekučným titulom je pôvodný exekučný titul veriteľa na plnenie voči dlžníkovi, v spojitosti s právoplatným odporovacím rozsudkom; pričom veriteľ musí v exekučnom konaní preukázať, že sú splnené zákonné podmienky na vedenie náhradnej exekúcie (smrť alebo zánik dlžníka bez právneho nástupcu, prípadne iný dôvod znemožňujúci viesť exekúciu proti dlžníkovi).

Rovnako ako pri exekúcii vedenej proti dlžníkovi je prípustné náhradné uspokojenie veriteľa podľa osobitného ustanovenia, s následným zákonným nárokom na vrátenie vzájomného plnenia od singulárneho právneho predchodcu.

§ 15

Ochrana povinnej osoby voči viacerým veriteľom

Ak tomu istému právnemu úkonu dlžníka úspešne odporoval iný veriteľ, ktorý na základe toho už dosiahol uspokojenie od povinnej osoby alebo z jej majetku, nemožno od povinnej osoby v súhrne požadovať viac, než vyplýva z § 11 až § 13 a § 17.

D.S.: Ochranné ustanovenie bráni tomu, aby v dôsledku plurality odporujúcich veriteľov povinná osoba v súhrne plnila viac, než je všeobecná hodnota predmetu odporovateľného právneho úkonu alebo výška reálne vzniknutej škody, alebo aby bol exekúčne postihnutý iný jej majetok. Podľa individuálnych okolností prípadu sa môže povinná osoba touto námietkou brániť v odporovacom konaní alebo v rámci následnej exekúcie.

Štvrtý oddiel

Vrátenie vzájomného plnenia a náhrada škody

§ 16

Vrátenie vzájomného plnenia

(1)Ten, koho majetok bol v dôsledku neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu speňažený v exekúcii vedenej proti dlžníkovi alebo v exekúcii podľa § 14, alebo kto plnil veriteľovi podľa § 13, poskytol veriteľovi náhradu podľa § 11 ods. 1 alebo mu nahradil škodu podľa § 17, môže požadovať vrátenie vzájomného plnenia od osoby, ktorá na neho predmet odporovateľného právneho úkonu previedla.

(2) Ten, kto je povinný vrátiť vzájomné plnenie, môže rovnako požadovať vrátenie vzájomného plnenia od osoby, ktorá na neho predmet odporovateľného právneho úkonu previedla. Dlžník nemá právo požadovať vrátenie vzájomného plnenia.

(3) Dlžník ani iná osoba, ktorá je povinná vrátiť vzájomné plnenie, nemôže toto plnenie odprieť; ustanovenie § XXX (právo odprieť plnenie / všeobecná časť záväzkov, prvá hlava, šiesty diel, šiesty oddiel) sa nepoužije.

D.S.: Keďže v dôsledku právnych účinkov odporovacieho rozsudku môže byť exekučne postihnutý majetok tretej osoby, zavádza sa osobitné pravidlo o tzv. reťazenej povinnosti vrátiť vzájomné plnenie druhej zmluvnej strane, teda svojmu singulárnemu právnenému nástupcovi, pokiaľ ide o dispozíciu s predmetom odporovateľného právneho úkonu (obdobne § 64 ZKR). Samotný dlžník z povahy veci nemá ďalšieho singulárneho právneho predchodcu, na ktorého by sa vzťahovali účinky odporovania, a vrátenie žiadneho plnenia požadovať nemôže. Rovnako nemôže odmietnuť plniť, resp. odprieť vrátenie vzájomného plnenia na základe námietky synalagmatického dlhu. To platí pre všetky osoby, ktoré sú povinné vrátiť vzájomné plnenie podľa tohto ustanovenia.

§ 17

Náhrada škody

Ak nadobudla tretia osoba k predmetu odporovateľného právneho úkonu dlžníka také právo, že proti nej nemožno odporovacie právo veriteľa uplatniť, je bezprostredný právny predchodca takejto osoby, proti ktorému veriteľ odporovacie právo uplatniť mohol, povinný nahradiť veriteľovi škodu.

D.S.: Osobitné ustanovenie o náhrade škody predpokladá aspoň jeden ďalší právny úkon, ktorý nadväzuje na odporovateľný právny úkon dlžníka, a v dôsledku ktorého už nemôže veriteľ svoje odporovacie právo efektívne uplatniť takým spôsobom, ktorý by umožňoval exekučný postih predmetu odporovateľného právneho úkonu. Spôsobenie škody sa posudzuje bez ohľadu na zavinenie, pričom zákon nepripúšťa ani zbavenie sa zodpovednosti (liberáciu). Na rozdiel od náhrady podľa osobitného ustanovenia o uspokojení veriteľa v rámci následkov neúčinnosti odporovateľného právneho úkonu sa nevyžaduje, aby mal žalovaný z právneho úkonu prospech. Tento nárok však môže veriteľ uplatniť iba voči bezprostrednému právnenému predchodcovi tretej osoby, ktorej subjektívne právo je silnejšie ako odporovacie právo veriteľa. Z účelu ustanovenia je zrejmé, že pôjde vždy o singulárneho právneho predchodcu. Výška náhrady by mala zodpovedať tomu, o čo bol znížený skutočný výťažok exekúcie, ktorá mala byť vedená aj na predmet odporovateľného právneho úkonu. Ten, kto veriteľovi nahradil škodu, má právo na vrátenie vzájomného plnenia podľa osobitného ustanovenia.

Piaty oddiel

Spoločné ustanovenia

§ 18

Vzdanie sa práv veriteľa

Veriteľ sa nemôže vopred vzdať práv, ktoré mu vyplývajú z ustanovení tohto dielu.

§ 19

Odklon od zákona

Použitie ustanovení tohto dielu nemožno dohodou vopred vylúčiť ani obmedziť.

Spoločná D.S.: Právna úprava odporovania má striktné kogentný charakter, ktorý znemožňuje vylúčenie alebo obmedzenie aplikácie ustanovení tohto dielu dohodou vopred; rovnako ako vzdanie sa práv veriteľa vopred.

Novelizácia súvisiacich predpisov:

1. ZKN

V § 39 ods. 2 sa na konci vety bodka nahrádza čiarkou a dopĺňa sa text „alebo že bolo proti osobe zapísanej v katastri nehnuteľností uplatnené odporovacie právo podľa osobitného predpisu^{10f}, ktoré sa týka nehnuteľnosti.“.

Poznámka 10f znie: „§ 6 Občianskeho zákonníka“.

D.S.: Efektívne uplatnenie odporovacieho práva žalobou podľa Občianskeho zákonníka si vyžaduje rozšírenie zákonných možností zápisu katastrálnej poznámky o vedení súdneho konania, v nadväznosti na tzv. subjektívnu záväznosť odporovacieho rozsudku podľa § 228 ods. 2 CSP.

2. CSP

V § 228 ods. 2 sa za slovné spojenie „dražby nehnuteľnosti“ dopĺňa text „a výrok právoplatného rozsudku o odporovacej žalobe podľa osobitného predpisu¹“.

Poznámka 1 znie: „§ 6 Občianskeho zákonníka“.

D.S.: Efektívne uplatnenie odporovacieho práva žalobou podľa Občianskeho zákonníka si vyžaduje rozšírenie zákonných podmienok subjektívnej záväznosti rozsudku o výrok právoplatného rozsudku o odporovacej žalobe, v nadväznosti na zápis katastrálnej poznámky o vedení súdneho konania.

3. EP

V § 61q ods. 2 sa na konci vety bodka nahrádza čiarkou a dopĺňa sa text „ak osobitný predpis neustanovuje inak.^{7ta}“.

Poznámka 7ta znie: „§ 12 Občianskeho zákonníka“.

D.S.: Vzhľadom na novú úpravu odporovania právnym úkonom dlžníka, ktorá umožňuje osobitný exekučný postih zálohu, je nevyhnutné doplniť zákonnú výnimku a odkaz na príslušné ustanovenie Občianskeho zákonníka.